

مقایسه هوش هیجانی، اخلاقی و معنوی با سطح تحصیلات در زنان مجرد شاغل دانشگاه علوم پزشکی کرمان

شیوا بصیری^۱، امان الله سلطانی^۲

^۱ کارشناسی ارشد گروه روانشناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان

^۲ استادیار عضو هیئت علمی گروه روانشناسی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمان ایران (نویسنده مسئول)

چکیده

هوش یک ویژگی است که تفاوت فردی را بین انسان ها موجب شده و از ابتدای تاریخ مکتوب زندگی انسان همواره مورد توجه بوده است. از آغاز مطالعه هوش غالباً جنبه های شناختی هوش یعنی توانایی عاطفی، هیجانی، اخلاقی و معنوی آن مورد توجه قرار گرفته است. هدف پژوهش ما از این تحقیق مقایسه هوش هیجانی، اخلاقی و معنوی با میزان تحصیلات در جامعه ی کارمندان زن مجرد دانشگاه علوم پزشکی کرمان است. پژوهش حاضر یک روش توصیفی-مقایسه ای است که گروه های هدف صرفاً زنان مجرد شاغل در دانشگاه علوم پزشکی کرمان است. ۹۰ نفر در این تحقیق شرکت داشتند. با استفاده از پرسشنامه های هوش هیجانی شرینگ، هوش اخلاقی لینک و کیل و هوش معنوی کینگ گروه های هدف ارزیابی شدند. با بکارگیری روش تحلیل چند متغیره داده ها مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج حاصل در این مطالعه تفاوت معناداری بین هر کدام از هوش های مذکور با میزان تحصیلات را نشان نداد، در واقع در کنار تحصیلات عالی دانشگاهی که منجر به کسب مدارک بالا و دانش تخصصی میگردد خلا تربیتی مشهود است. به عبارت دیگر دانش افزایی تاثیر معنی داری در افزایش هوش عاطفی هیجانی و معنوی افراد در این جامعه هدف نداشته است. از این رو توصیه میگردد در برنامه آموزش عالی تربیتی اتخاذ گردد تا در کنار دانش افزایی در دانشگاه ها به صورت عملی به مقولات تربیت اخلاقی و معنوی پرداخته شود.

واژه های کلیدی: هوش هیجانی، هوش اخلاقی، هوش معنوی و میزان تحصیلات

مقدمه

همواره هوش نقش مهمی در زندگی بشر داشته است. هوش به عنوان یک ویژگی اساسی است که تفاوت فردی را بین انسان ها موجب می شود و از ابتدای تاریخ مکتوب زندگی انسان مورد توجه بوده است. مطالعات روانشناختی هوش به توانایی عاطفی، هیجانی، شخصی و اجتماعی افراد می پردازد. نتایج مطالعات نقش هوش در موفقیت و سازگاری در زندگی کاری و شخصی فرد را نشان داده است (بیانی، ۲۰۱۶). در پاسخ به این سؤال که چرا دو فرد با بهره هوش مساوی می توانند به سطوح کاملاً متفاوتی از پیشرفت و خوشبختی برسند، برای اولین بار اصطلاح هوش هیجانی را مطرح نمودند. هوش هیجانی را می توان به عنوان یک متغیر که قابلیت یادگیری و آموزش دارد در نظر گرفت. هوش هیجانی از مولفه های گوناگونی تشکیل شده است که هر کدام نقشی را در نظم دادن به احساسات و هیجانات بازی می کنند. (سالووی و همکارانش، ۱۹۹۰). با توجه به اینکه هوش هیجانی متغیری درون فردی است که هر فردی آن را داراست، می توان با یافتن راه و روش هایی باعث افزایش هوش هیجانی افراد شد تا از این طریق شاید بتوان بهزیستی افراد را افزایش داد از مولفه های هوش هیجانی میتوان به کنترل تکانه، تحمل فشار، خود آگاهی هیجانی و ... اشاره کرد. هوش هیجانی در واقع به عنوان جدیدترین پدیده در زمینه فهم رابطه تعقل و هیجان و نقش کلیدی در زمینه ارتقای بهداشت روانی دارد. (خویشتن دار، ۱۳۸۵)

هوش هیجانی یکی از مقوله های مهم هوش، توجه زیادی را به خود جلب کرده است و معنای گسترده ای را دارد. هوش هیجانی در واقع یک توانایی غیر شناختی است که از نظر تاریخی ریشه در مفهوم هوش اجتماعی دارد و اولین بار توسط ثرندایک (۱۹۲۰) مطرح شد به عقیده او هوش هیجانی توانایی مدیریت انسان ها برای عمل به شیوه های خردمندانه در روابط انسانی و کاری است. هوش هیجانی که به هوش عاطفی نیز خوانده می شود در مدیریت عواطف به افراد کمک می کند. به بیان ساده این هوش در موفقیت حرفه های فرد بسیار مؤثر بوده فرد را در برقراری ارتباط یاری می دهد. (شجاع حیدری و همکاران، ۱۳۹۰)

هوش معنوی که صرفاً برای انسان مطرح بوده و نقش مهمی در سلامت روان دارد. هوش معنوی در حقیقت ظرفیت ها و منابع معنوی است که ما به آنها معتقدیم و در بر دارنده نقش باورها، هنجارها، عقاید و ارزش ها در فعالیت هایی است که بر عهده میگیریم. در واقع به واسطه هوش معنوی است که ما به سوال سازی در ارتباط با مسایل اساسی و مهم پرداخته و به وسیله آن در زندگی خویش تغییرات ایجاد می کنیم. (ابراهیمی، ۱۳۸۶).

هوش اخلاقی مفهومی جدیدی در مباحث روانشناسی است. در واقع فردی دارای هوش اخلاقی بالایی هست که رفتارهای خود را بر اساس اصول اخلاقی انجام دهد از این رو هوش اخلاقی باعث ارتقای سلامت روانی و جسمی می شود. پژوهش های محققان تعلیم و تربیت نشان میدهد افرادی که به هر دلیل هوش اخلاقی کسب نکردند در معرض خطرهای جدی قرار دارند. از این رو این افراد دارای ضعف در مهار کردن امیال، رشد نیافتگی حساسیت های اخلاقی هستند که معمولاً منجر به مشکلات اجتماعی خواهد شد (اسکندری و همکارانش، ۱۳۹۱). گاردنر هوش اخلاقی را ظرفیت و توانایی درک درست از اخلاق، داشتن اعتقادات اخلاقی قوی و عمل به آنها و رفتار در جهت صحیح و درست تعریف می کند. هوش اخلاقی به کاربرد اصول اخلاقی در اهداف، ارزش ها و عملکرد شخصی افراد بسیار کمک می کند. (اسد پور، ۲۰۲۰) برخلاف هوش هیجانی هوش اخلاقی موضوعی پر طرفدار در پژوهش های مربوط به تفاوت های فردی در روانشناسی امروزی می باشد و حجم وسیعی از پژوهشها را به خود اختصاص داده است به گونه ای که نتایج بدست آمده از این پژوهش ها حاکی از آن است که هوش هیجانی عامل مؤثر و تعیین کننده ای در تعاملات فردی دارد و نقش کلیدی در موفقیت افراد در مواجهه با استرس های روزمره را داشته و نقش مهمی در فراهم کردن زندگی ایده آل و رضایتمندی فرد دارد. در واقع هوش اخلاقی با تشخیص تصمیم درست از غلط می

تواند برای تصمیمات آینده بشر تاثیر گذار باشد. شایان ذکر است که در دهه اخیر معنویت و کاربردهای آن در دنیا حتی در جوامع غربی اهمیت زیادی یافته است، به طوری که مفاهیمی همچون خدا، مذهب، که موضوعاتی خصوصی قلمداد میشدند، وارد تحقیقات علمی و مباحث آکادمیک در حوزه علوم انسانی شده اند. هوش معنوی انسان را بر اساس ارزشها و ارمانها به گونه ای رهنمون میکند که بتواند تشخیص دهد که کدام اقدامات یا کدام مسیرها معنادارتر از دیگری است. اهمیت و ضرورت طرح معنویت و به ویژه هوش معنوی از جهات مختلف در عصر جدید احساس میشود. یکی از این ضرورتها در عرصه ی انسان شناسی توجه به بعد معنوی انسان از دیدگاه دانشمندان، به ویژه کارشناسان سازمان جهانی بهداشت است که اخیراً انسان را موجودی زیستی، روانی، اجتماعی و معنوی تعریف میکند. ضرورت دیگر طرح این موضوع ظهور دوباره کشش معنوی و نیز جستجوی درک روشن تری از ایمان و کاربرد آن در زندگی روزانه است. پژوهش درباره معنویت امروزه در بسیاری از رشته های دانشگاهی از جمله روانشناسی، عصب شناسی و علوم شناختی در حال پیشرفت است. نظر به اینکه در جامعه ی امروز ایران تمایل زنان به تحصیلات و اشتغال در مراکز دولتی افزایش چشمگیری دارد، لذا قشر زیادی از دانشجویان در دانشگاهها را دختران تشکیل می دهند که معمولاً بعد از فراغت از تحصیل در مؤسسات مختلف به کار مقطع دکتری تخصصی را جذب می کند از این رو پژوهش حاضر درصدد بررسی ارتباط یا عدم ارتباط بین مدرک تحصیلی با هر یک از مولفه های هوشهای عاطفی، اخلاقی و معنوی طراحی گردید. (اسمیت، ۲۰۰۴)

تحقیقات جزینی و همکارانش در سال ۹۹ نشان داد که رابطه معناداری بین هوش اخلاقی و اخلاق حرفه ای در بین مدیران مرد و زن وجود دارد. از این رو داشتن هوش اخلاقی بالاتر و مؤلفه های می تواند به ارتقا اخلاق حرفه ای بینجامد.

تحقیقات خواجهی و همکارانش در سال ۲۰۲۰ نشان داد افزایش هوش اخلاقی پرستاران، اخلاق حرفه ای پرستاران را بهبود می بخشد و همچنین باعث افزایش رضایت بیماران از مراحل درمان خود می شود

با توجه به مهیا شدن امکان تحصیلات عالی برای زنان و اشتغال آنها در امور اجتماعی به نظر میرسد بزودی جمعیت قابل توجهی از کارمندان مراکز علمی، دانشگاهی و درمانی را زنان تشکیل می دهند از این رو سوال پژوهش این است آیا ارتباط معناداری بین میزان تحصیلات و هوشهای هیجانی، اخلاقی و معنوی در جمعیت زنان مجرد شاغل در دانشگاه علوم پزشکی وجود دارد یا خیر؟ بنابر این برای رسیدن به هدف بیان شده و با توجه به پیشینه پژوهش فرضیه های زیر تدوین شدند:

۱- بین هوش هیجانی در کارمندان زن مجرد شاغل دانشگاه علوم پزشکی کرمان با میزان تحصیلات آنها تفاوت معناداری وجود دارد

۲- بین هوش اخلاقی در کارمندان زن مجرد شاغل دانشگاه علوم پزشکی کرمان با میزان تحصیلات آنها تفاوت معناداری وجود دارد

۳- بین هوش معنوی کارمندان زن مجرد شاغل دانشگاه علوم پزشکی کرمان با میزان تحصیلات آنها تفاوت معناداری وجود دارد

روش پژوهش

پژوهش حاضر یک طرح توصیفی-مقایسه ای است که در این طرح ۴۲۴ فرد از زمام مجرد شاغل دانشگاه علوم پزشکی کرمان را به ۳ دسته تحصیلات مختلف تقسیم بندی کردیم (کارشناسی، کارشناسی ارشد، و دکترا). براساس کتاب روش تحقیق دکتر علی دلاوری انتخاب هر گروه برای تحقیق مقایسه ای باید حداقل ۳۰ فرد باشد در نتیجه ما به کمک نمونه گیری

تصادفی ساده ۳۰ فرد را برای هر گروه تقسیم بندی کردیم. در نمونه گیری تصادفی ساده هر یک از عناصر جامعه ی موردنظر برای انتخاب شدن، شانس مساوی دارند. در این روش، افراد موردنیاز از فهرست جامعه ی آماری که به همین منظور شماره گذاری و تهیه شده است به صورت تصادفی انتخاب میشوند. مطابق قانون احتمال، افراد انتخاب شده باید دارای ویژگی هایی همانند جامعه ای باشد که از انتخاب شده اند. نمونه آماری منتخب ۹۰ فرد از جامعه ی کارمندان زن مجرد دانشگاه علوم پزشکی کرمان است.

در این پژوهش از پرسشنامه های هوش هیجانی شرینگ و پرسشنامه هوش اخلاقی لینک و کیل پرسشنامه هوش معنوی کینگ استفاده شده است.

این آزمون توسط سیبیریا شرینگ ساخته شده است این آزمون حاوی ۳۳ گویه است که با مقیاس ۵ درجه ای لیکرت درجه بندی شده است. فرم اصلی این آزمون دارای دو قسمت و ۷۰ گویه است. قسمت اول دارای ۴۰ گویه بوده است که ۷ گویه آن حذف شده و ۳۳ گویه آن باقی مانده است. قسمت دوم ۳۰ گویه بوده که قبل از هر گویه داستانی وجود داشته است و چون با فرهنگ ایرانی همخوانی نداشته، به طور کامل حذف شده است. این آزمون، پنج حوزه خود انگیزی، خود آگاهی، خود کنترلی، همدلی، و مهارت های اجتماعی را اندازه گیری می کند.

گلمن به نقل از منصوری در سال ۱۳۸۰ تعاریف زیر را برای این مفاهیم ارائه داده است:

- ۱- خود انگیزی: زبان سائق پیشرفت است، کوششی است در جهت رسیدن به حد مطلوبی از فضیلت
- ۲- خود آگاهی: توانایی شناخت احساسات، نقاط ضعف و قوت خویش و عوامل به وجود آورنده ی نوع احساسات.
- ۳- خود کنترلی: توانایی ابراز احساسات به طوری که جریان تفکر و ارتباطات سالم را ممکن سازد
- ۴- همدلی: توانایی درک احساسات و جنبه های مختلف دیگران و به کارگیری یک عمل مناسب و واکنش موردعلاقه (موردنیاز) برای افرادی که پیرامون ما قرار گرفته اند

۵- مهارت های اجتماعی: توانایی مدیریت روابط خود با دیگران
ازموندی با انتخاب ۱ بیشترین موافقت خود را با عبارات مطرح شده اعمال می دارد و این موافقت با انتخاب سایر گزینه ها تا ۵ تقلیل می یابد. نمره گذاری ۹ ماده از آزمون به صورت وارونه در نظر گرفته شده است در مجموع هر آزمودنی ۶ نمره جداگانه دریافت می کند یکی نمره کلی و ۵ نمره مربوط به هر یک از مولفه هاست. کمترین نمره کسب شده در این آزمون ۳۳ و بیشترین آن ۱۶۵ است. نمره بالا در این آزمون نشان دهنده هوش هیجانی بیشتر است.

الفای کرونباخ آزمون ۳۳ گویه ای را در حدود ۰/۸۴ گزارش کرده است. همچنین وی روایی سازه این آزمون را از طریق سنجش همبستگی نمرات آزمودنی ها در این آزمون و آزمودن عزت نفس کوپر اسمیت ۰/۶۲ = r دستاورد است. بنکداری برای بررسی روایی سازه آزمون شرینگ را با آزمون هیجانی مایر بررسی کرده و ضریب همبستگی این دو آزمون را ۰/۶۲ = r گزارش نموده است. در این پژوهش ضریب پایایی به روش همسانی درونی گویه ها محاسبه شد و میزان الفای کرونباخ ۰/۷۴ به دست آمد.

روایی سازه این آزمون از طریق همبستگی نمره های این آزمون با آزمون عزت نفس کوپر اسمیت، روی نمونه ۳۰ نفری مورد بررسی قرار گرفت یافته ها حاکی از این است که میزان همبستگی بین نمره های این دو آزمون از لحاظ آماری معنادار است $p = ۰/۰۱$ و $r = ۰/۰۶۳$ و می توان گفت که آزمون هوش هیجانی از روایی سازه کافی برخوردار است. در بررسی پایانی این آزمون میزان همسانی درونی آزمون که روی یک نمونه ۴۰۰ نفری اجرا شد به روش الفای کرونباخ ۰/۸۴ برای کل آزمون می توان گفت که آزمون هوش هیجانی شرینگ (فرم هنجاریابی شده ۳۳ سوالی) از پایایی مناسبی برخوردار است.

پرسشنامه هوش اخلاقی کارکنان لیک و کیل و جوردن: به علت اینکه سؤالات پرسشنامه ها استاندارد است و معرف ویژگی های است که محقق قصد اندازه گیری آنها را دارد درواقع آزمون دارای اعتبار محتوا است که این اعتبار توسط اساتید متخصص تأیید شده است. عمل کردن، راستگویی، وفای به عهد، مسئولیت پذیری، اقرار به اشتباهات، قبول مسئولیت، علاقه مند بودن، توانایی در بخشش اشتباهات خود و توانایی در بخشش اشتباهات دیگران از زیر مولفه های پرسشنامه هوش اخلاقی است. در این پرسشنامه هر پاسخ دهنده در مجموع امتیازی بین حداقل ۴۰ و حداکثر ۲۰۰ کسب می کند که با تقسیم آن بر ۲ امتیاز نهایی هوش اخلاقی وی امتیازی بین ۲۰ تا ۱۰۰ خواهند بود. در نهایت امتیاز ۹۰ تا ۱۰۰ امتیاز عالی، امتیاز ۸۰ تا ۸۹ امتیاز خیلی خوب، امتیاز ۷۰ تا ۷۹ خوب و ۶۹ و کمتر از آن ضعیف است و این پرسشنامه روایی و پایایی دارد.

پرسشنامه هوش معنوی کینگ: هوش معنوی از مفاهیمی است که در سال های اخیر پژوهشهای بسیاری را به خصوص در ایران موجب شده است. در یک تعریف ساده هوش معنوی به معنی داشتن حس معنا در زندگی است و سبب به وجود آمدن یکپارچگی در انسان میشود. در راستای سنجش هوش معنوی پرسشنامه ها و ابزارهای بسیاری حتی در ایران ساخته شده است. در این میان پرسشنامه هوش معنوی کینگ در بسیاری از پژوهش ها از این ابزار استفاده می شود. پرسشنامه هوش معنوی کینگ در سال ۲۰۰۸ توسط کینگ طراحی و ساخته شد. این پرسشنامه دارای ۲۴ گویه است و چهار زیر مقیاس دارد: تفکر وجودی انتقادی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و بسط حالت هشیاری. هر چه فرد نمره بالاتری در این پرسشنامه بگیرد دارای هوش معنوی بیشتری است.

۱- تفکر وجودی انتقادی: این زیر مقیاس دارای ۷ سوال است و نمره کل آن بین ۰ تا ۲۸ است

۲- تولید معنای شخصی: این زیر مقیاس دارای ۵ سوال است و نمره کل آن بین ۰ تا ۲۰ است.

۳- آگاهی متعالی: این زیر مقیاس دارای ۷ سوال است و نمره کل آن بین ۰ تا ۲۸ است

۴- بسط حالت هوشیاری: این زیر مقیاس دارای ۵ سوال است و نمره کل آن بین ۰ تا ۲۰ است.

پایایی این مقیاس با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۸ برآورد شد. روایی صوری و محتوایی مقیاس توسط روان شناسان مورد تایید قرار گرفت. برای برآورد روایی همگرایی از پرسشنامه هوش معنوی غباری بناب به طور همزمان استفاده شد که ضرایب همبستگی این دو پرسشنامه ۰/۶۶ به دست آمده است. برای محاسبه ی روایی سازه مقیاس از تحلیل عامل اکتشافی و تحلیل عامل تأییدی مرتبه ی اول استفاده شد. نتیجه های به دست آمده نشان داد که این مقیاس ابزاری پایا برای سنجش هوش معنوی است و با توجه به روایی و پایایی مناسب، آن را می توان در محیط های آموزشی و پژوهشی مانند دانشگاه استفاده نمود.

روش اجرا

به طور تصادفی ۳۰ نفر از هر مقطع انتخاب گردید. بعد از مراجعه به دانشگاه و هماهنگی انجام شده ۹۰ نفر از داوطلبین در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکترا به طور مساوی ۳۰ نفر برای هر گروه انتخاب گردید قبل از انجام پژوهش تمام افراد انتخاب شده با رضایت کامل در پژوهش شرکت کردند پس از پر شده پرسشنامه ها داده ها مورد تجزیه و تحلیل انجام شد.

تجزیه و تحلیل داده ها

یافته های حاصل از این پژوهش در دو بخش ارائه شده است. در بخش اول یافته های توصیفی متغیرها، مورد بررسی قرار گرفته است. در بخش دوم یافته های استنباطی حاصل از تحلیل داده ها و آزمون فرضیات ارائه شده است. با عنایت به مطالب ارائه شده در فصل های گذشته کلیات، ادبیات و روش پژوهش در این فصل به تجزیه توصیفی و استنباطی نمونه آماری مورد

نظر پرداخته می شود، و تحلیل داده های حاصل از مطالعه و بررسی کیفی و از طریق تجزیه و تحلیل داده ها کشف، شناسایی و طبقه بندی اطلاعات و نتایج انجام می شود. برای ساخت متغیرهای مورد استفاده از شاخص میانگین استفاده شده است. تجزیه و تحلیل داده ها با استفاده از نرم افزار SPSS ویراست ۲۳ انجام شده است. در پژوهش حاضر سطح معناداری ۰/۰۵ در نظر گرفته شده است.

آزمون فرضیه های پژوهشی: فرضیه اصلی بین هوش هیجانی، هوش اخلاقی و هوش معنوی با میزان تحصیلات رابطه معناداری وجود دارد.

متغیر	نوع آزمون	ارزش	اماره F	درجه آزادی فرضیه	درجه آزادی خطا	مقدار P
عرض از مبدا	اثر پیلای	۰/۷۷	۵۵/۹	۸۳	۰/۰۰	۰/۷۷
	لامبدای لیکنز	۰/۳۳	۵۵/۹	۸۳	۰/۰۰	۰/۷۷
	اثر هتلینگ	۳/۳۷	۵۵/۹	۸۳	۰/۰۰	۰/۷۷
	بزرگ ترین ریشه روی	۳/۳۷	۵۵/۹	۸۳	۰/۰۰	۰/۷۷
گروه	اثر پیلای	۰/۱۸	۱/۶	۱۶۸	۰/۸۹	۰/۹۱
	لامبدای لیکنز	۰/۸۲	۱/۷	۱۶۶	۰/۸۴	۰/۹۳
	اثر هتلینگ	۰/۲۱	۱/۷	۱۶۴	۰/۸۰	۰/۹۵
	بزرگ ترین ریشه روی	۰/۱۷	۲/۹	۸۴	۰/۰۱	۰/۰۱

در جدول مشخص است که از ۴ آزمون به جز در آزمون ریشه روی سطح معناداری دیده نشده است یعنی بین هوش هیجانی، هوش اخلاقی و هوش معنوی و میزان تحصیلات رابطه معناداری دیده نشده است. البته بعضی از محققین می توانند به آزمون ریشه روی که آزمون چهارم است استناد کنند و بگویند در این آزمون مشخص شده که تفاوت میانگین ها معنادار است. اما این آزمون نسبت به بقیه آزمون ها سخت گیرانه عمل نمی کند.

در بخش دیگر تفسیر ها به سراغ آزمون لوین می رویم. آزمون لوین در ایجا آزمونی برای تشخیص برابری و عدم برابری واریانس ها خطاها است. یعنی فرض آماری آن به صورت زیر می باشد:

H_0 : واریانس های خطاهای گروه ها با هم برابر هستند.

H_1 : واریانس های خطاهای گروه ها با هم برابر نیستند.

متغیر ها	سطح معناداری
هوش هیجانی	۰/۴۶
هوش اخلاقی	۰/۱۶
هوش معنوی	۰/۴۶

با نگاهی به نتایج جدول لوین مشخص است که زیرا همه این مقدار سطح معناداری از سطح خطای آزمون ۰/۰۵ بزرگتر هستند. پس نمونه دلیل برای رد فرض صفرارایه نمی دهد.

بحث

فرضیه فرعی اول هوش هیجانی با میزان تحصیلات کارمندان زن مجرد دانشگاه علوم پزشکی کرمان تفاوت معناداری وجود دارد. نتایج این تحقیق نشان می دهد بین هوش هیجانی با میزان تحصیلات تفاوت معناداری وجود ندارد این پژوهش با تحقیقات زیر بررسی می شود.

در تحقیقات انجام شده توسط نمازی در سال ۲۰۱۸ در دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان نشان داد که بین معدل دانشجویان با میانگین نمره هوش هیجانی و خرده مقیاس های آن ارتباط معناداری وجود ندارد و همچنین ارتباط نمره کلی آزمون هوش هیجانی و خرده مقیاس های آن با معدل تحصیلی شرکت کنندگان بر اساس تفاوت جنسیتی، نوع اشتغال به تحصیل، و میزان تحصیلات پدر و مادر ارتباط معناداری وجود ندارد. پژوهش حاضر ارتباط معناداری بین میزان تحصیلات و هوش هیجانی گروه های مورد مطالعه نشان نداد.

همچنین تحقیقات خلیلی آذر در سال ۲۰۱۷ نشان داده است که بین هوش هیجانی دانش آموزان تیز هوش و عادی تفاوت معناداری وجود ندارد این عدم رابطه بین هوش هیجانی و پیشرفت تحصیلی نیز در این مطالعه نشانگر عدم ارتباط بین هوش هیجانی با پیشرفت تحصیلی می باشد.

تحقیقات عبدالرضا پور و قنبری سال ۲۰۱۵ در تحلیل آماری داده ها نشان داد که در مقایسه با گروه کنترل، گروه آزمایش دارای نمرات بالاتری در مهارت های مکالمه، شنیدن، نگارش و خواندن زبان انگلیسی بودند و شش جلسه ی مداخله ی هوش هیجانی و هوش معنوی موجب افزایش معنی دار این دو متغیر در پسآزمون نسبت به پیشآزمون گردید. با توجه به نتایج این پژوهش، میتوان مداخله ی هوش هیجانی و هوش معنوی را برای رشد مؤلفه های این دو متغیر و ارتقای عملکرد زبانآموزان انگلیسی در مهارتهای چهارگانه به کاربرد. در حالی که در پژوهش ما آموزش هوش هیجانی و هوش معنوی هدف نبوده است.

فرضیه فرعی دوم هوش اخلاقی با میزان تحصیلات کارمندان زن مجرد دانشگاه علوم پزشکی کرمان تفاوت معناداری وجود دارد. هوش اخلاقی با میزان تحصیلات کارمندان تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج این تحقیق با تحقیقات زیر بررسی می شود:

تحقیقات پور تیموری و همکارش در سال ۲۰۲۱ نشان داده است که با توجه به اینکه هوش اخلاقی پیش بینی کننده مناسبی برای احساس خودکارآمدی است، مسئولان باید بهمنظور بهبود و ارتقای احساس خودکارآمدی دانشجویان به مؤلفه اساسی

هوش اخلاقی توجه کنند و از طریق آموزش عملی سعی در ارتقای آن داشته باشند تا هسته‌های نیرومندی با تواناییهای اخلاقی در حوزه درمانگری بالینی پدید آید.

تحقیقات رفعتی و همکارانش در سال ۱۳۹۷ که مقایسه هوش اخلاقی بین دانشجویان علوم پایه و کاورزی دانشجویان علوم پزشکی تهران بود نشان داد شاخصهای هوش اخلاقی در کارورزان نسبت به دانشجویان علوم پایه بیشتر نبوده است و این یافتهها نشانگر عدم موفقیت برنامه های آموزشی عمومی و اختصاصی در زمینه توسعه مهارتهای اخلاقی در دانشجویان پزشکی است.

تحقیقات جوادی نژاد و همکارانش در سال ۲۰۲۰ نشان داده است که اثر بخشی آموزش هوش اخلاقی بر بهزیستی روانشناختی در دانش آموزان یک روش مؤثری برای افزایش سلامت جامعه است. در حالی که در پژوهش ما آموزش هوش اخلاقی هدف نبوده است.

تحقیقات رفعتی و همکارانش در سال ۱۳۹۳ نشان داده است رابطه مثبت و معناداری بین سن و سطح تحصیلات اعضای هیئت علمی با هوش اخلاقی نشان داد از آنجاکه هوش اخلاقی نوعی توانایی اکتسابی بوده و قابلیت ارتقا دارد، لازم است اعضای هیئت علمی، اساتید آموزش پزشکی را با آموزش مستمر همراه با آموزش بالینی در جهت آموزش و ارتقای سطح این مقوله گام بردارند و از رهیافتهایی نظیر تشویق رفتار مبتنی بر اخلاق بهره برند، لذا در آینده باید به حفظ سطح مطلوب آموزش هوش اخلاقی و حتی توسعه آن توجه نمود.

فرضیه فرعی سوم هوش معنوی با میزان تحصیلات کارمندان زن مجرد دانشگاه علوم پزشکی کرمان تفاوت معناداری وجود دارد. هوش معنوی با میزان تحصیلات کارمندان تفاوت معناداری وجود ندارد. نتایج این تحقیق با تحقیقات زیر بررسی می شود.

نتایج تحقیقات دریازاده و همکارانش در سال ۲۰۲۱ نشان داده است افزایش مولفه خود آگاهی عشق و علاقه در بین کارآموزان مرد باعث عملکرد تحصیلی مطلوبتری شده است. از اینرو به نظر میرسد که آموزشهای مناسب و مستمر در زمینه هوش معنوی و برنامه ریزیهای آموزشی در جهت تقویت ارزشهای معنوی دانشجویان، ارتقا عملکرد تحصیلی دانشجویان را سبب میشود. شایان ذکر است نتایج تحقیق حاضر نشانگر بالاتر بودن معنای زندگی در افراد با مدرک دکترا نسبت به کارشناسی ارشد و کارشناسی است. در حالی که در پژوهش ما در میان کارمندان و فارغ التحصیلان زن انجام شده و این تفاوت را نشان نداد.

تحقیقات کریمی و همکارانش در سال ۱۳۹۷ نشان داده است که متغیر هوش معنوی دارای قدرت پیش بینی کنندگی بیشتری نسبت به هوش هیجانی بود. با توجه به اینکه هوش معنوی از ظرفیت ها و توانایی های معنوی دانشجویان، برای افزایش شناخت و درک آنان و همچنین پیوند روحی روانی آنان با محیط دانشگاهی و علمی استفاده می شود در نتیجه میتوان گفت که این عامل به کاهش فرسودگی تحصیلی در آنان نیز می انجامد. در واقع این پژوهش نشان میدهد که هوش معنوی باعث کاهش فرسودگی تحصیلی میشود ولی با میزان تحصیلات رابطه ی ندارند. این یافته با یافته های ما مطابقت دارد.

نتیجه گیری

این پژوهش نشان داده است که میان هوش هیجانی و میزان تحصیلات سطح معناداری وجود ندارد و همچنین در مورد هوش اخلاقی با میزان تحصیلات تفاوت معناداری دیده نشد. در هوش معنوی نیز با میزان تحصیلات تفاوت معناداری دیده نشد

تحقیقات ما نشان میدهد جامعه میتواند از تعداد قابل توجهی فارغ التحصیلان دانشگاهی با مدارک بالا برخوردار باشد که در رشته و دانش تخصصی خود از قابلیت های بسیار خوبی برخوردار بوده اما به دلیل عدم پرداختن به مقوله تربیت از حیث سه هوش مورد مطالعه در این تحقیق ارتقای قابل توجه و معناداری را کسب نکرده باشند بنابر این به نظر می رسد در سیستم آموزشی دانشگاهی باید به صورت عملی به مقولات فوق پرداخته شود.

منابع

- ابراهیمی، ناهید (۱۳۸۶). هوش معنوی، یافته های نو در روانشناسی، شماره ۵ ص ۱
- اسکندری، غلامرضا؛ اسکندری، کریم؛ بیک زاده، جعفر؛ و کرد بچه، شیما. (۱۳۹۱) تأثیر هوش اخلاقی مدیران بر مهارت های ارتباطی آنان در سازمان تامین اجتماعی، نشریه مدیریت و بهره ور
- اسمیت ترجمه مبین صالحی و تیمونی دابلو. (۲۰۰۴). دین و معنویت در علم و کاربرد روانشناسی سلامت. نقد و نظر شماره ۱۴۰-۱۷۵ (۳۵)
- بیانی، علی اصغر (۲۰۱۶). ویژگی های روان سنجی مقدماتی فرم کوتاه سیاهه رگه هوش هیجانی برای نوجوانان در دانش آموزان دوره متوسطه دوم، نشریه علمی آموزش و ارزشیابی، شماره ۹۷-۱۱۰، ۹.
- پوراحسان، سمیه؛ اسدپور، سارا (۲۰۲۰). تحلیل مضمون کتاب احیاء علوم الدین و ساخت و بررسی اعتبار و پایایی مقیاس هوش اخلاقی براساس دیدگاه امام محمد غزالی. مسایل کاربردی تعلیم و تربیت اسلامی، شماره ۷-۳۰، ۵
- پورتیموری، سیما؛ جمشیدی، حسن (۱۳۹۸). بررسی رابطه هوش اخلاقی با احساس خود کارآمدی بالینی دانشجویان پرستاری دانشکده پرستاری و مامایی ارومیه در سال ۱۳۹۸. مجله علمی پژوهان ۳۱-۳۲ (۲)
- جزینی، شیما؛ جزینی، شیوا؛ یوسفی، زهرا (۱۳۹۹). تأثیر هوش اخلاقی بر اخلاق حرفه ای مدیران با تأکید بر نقش تعدیل کننده جنسیتی در بین مدیران زن. مجله ی مدیریت فراگیر. ۳۰-۳۹.
- حاجی بابایی، فاطمه؛ یزدانی مقدم، محمد؛ نمازی، حمید رضا؛ یاسری، مهدی؛ اشرفی زاده، حدیث؛ شجاعی امیر احمد. مقایسه هوش اخلاقی دانشجویان مقطع علوم پایه و کارورزی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران در سال ۱۳۹۷. مجله اخلاق پزشکی، ۱۴ (۴۵)، ۱-۱۳
- خویشتن دار، پرویز (۱۳۸۵). رابطه بین هوش هیجانی و حمایت اجتماعی با رضایت از زندگی در دانش آموزان دبیرستان شهرستان بویین زهرا، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی تهران
- خواجویی، زهرا؛ واعظ زاده، نازنین؛ موسوی نسب، نورالدین؛ غظیمی لولتی، حمیده (۲۰۲۰). رابطه هوش اخلاقی با رفتار حرفه ای پرستاران مجله دانشگاه مازنداران علوم پزشکی. ۱۸۵ (۳۰)
- خلیلی اذر، هایده (۲۰۱۷). مقایسه هوش هیجانی دانش آموزان تیزهوش و عادی و رابطه آن با پیشرفت تحصیلی. پژوهش در برنامه ریزی درسی ۱۲۴-۱۷۰ (۱۴)

شجاع حیدری، مریم زلیافت دار، محمد جواد؛ میرشاه جعفری، سید ابراهیم و عیسی نژاد، امید (۱۳۹۰). بررسی ویژگی های روایی اعتبار و ساختار عاملی سیاهه هوش هیجانی بار-ان، مجله علمی پژوهشی روان شناسی شماره ۲۵۳-۲۶۷، ۵۹.

عبدالرضا پور، پریسا؛ قنبری، نسیم؛ (۲۰۲۱). تاثیر آموزش هوش هیجانی و هوش معنوی بر بهبود عملکرد زبان آموزان انگلیسی در مهارت های چهارگانه. مجله مطالعات روان شناسی تربیتی ۷۶-۹۷ (۴۰)

کریمی، سیما؛ افلاک سیر، عبدالعزیز (۲۰۱۷). اثربخشی هوش معنوی و مهارت های زندگی بر هوش معنوی دانشجویان پرستاری مضطرب دانشگاه آزاد اسلامی واحد سیرجان. سلامت جامعه ۶۲-۷۱ (۹)

دریا زاده، سعیده؛ یاور، مریم؛ تقوی اردکانی، عباس؛ خیرخواه، داوود شریف، محمد رضا ازادچهر، محمد جواد باقری، رویا (۲۰۲۱). بررسی ارتباط هوش معنوی با عملکرد تحصیلی کار آموزان پزشکی بیمارستان شهید بهشتی کاشان. افق توسعه آموزش علوم پزشکی. ۳۵-۳۲ (۱)

منصوری، بهزاد (۱۳۸۰). هنجاریابی پرسشنامه هوش هیجانی سیبریاشرینگ در بین دانشجویان کارشناسی ارشد دانشگاه های تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه علامه طباطبایی.

نمازی، شعله (۲۰۱۸). بررسی رابطه بین عملکرد تحصیلی با هوش هیجانی در دانشجویان مقطع کاروری علوم پایه رشته پزشکی دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان در سال ۱۳۹۶-۱۳۹۵

Salovey, P., Mayer, J. D., Goldman, S. L., Turvey, C., & Palfai, T. P. (1995). Emotional attention, clarity, and repair: Exploring emotional intelligence using the Trait Meta Mood Scale. In J. Pennebaker (Ed), *Emotion, disclosure, and death* (pp125-154). New York: Bantam Books.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی